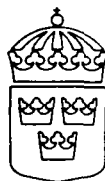

Konstitutionsutskottets betänkande

1988/89:KU28

Datafrågor

1988/89
KU28

Sammanfattning

I betänkandet behandlas ett antal under de allmänna motionstiderna 1988 och 1989 väckta motioner om datafrågor. Motionsyrkandena har avstyrkts eller ansetts besvarade med vad utskottet anfört, i flera fall med hänvisning till den beredning som pågår i regeringskansliet av förslag som data- och offentlighetskommittén har lagt fram. Till betänkandet har fogats 13 reservationer och 1 särskilt yttrande.

Motionsyrkandena

1987/88:K403 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om plan för uppdelning och decentralisering av statliga dataregister,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om registerbesked,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om offentlighet och sekretess,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att förslag nu inte skall läggas om myndigheters försäljning av personuppgifter,
9. att riksdagen beslutar lägga ned den kommersiella delen av SPAR-registret.

1987/88:K412 av Bengt Kindbom m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om a) samkörning av dataregister, b) personnummeranvändning och c) försäljning av offentliga uppgifter ur samhällets register,
3. att riksdagen beslutar att datalagen 8 § första stycket skall ha följande lydelse: Förekommer anledning till misstanke att en personuppgift som ingår i ett personregister är oriktig eller missvisande, skall den registeransvarige utan dröjsmål företa skäligen utredning. En oriktig eller missvisande uppgift skall rättas, ändras eller uteslutas.

1987/88:K422. av Gunnar Hökmark (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till ändring i datalagen vad gäller straffreläggande för missbruk av 10 § i datalagen.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder beträffande myndigheters hantering av sekretessbelagd information,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om informationsrutiner mellan socialstyrelsen och sjukvårdens olika enheter,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av myndigheters tillämpning av sekretesslagstiftningen,

4. att riksdagen hos regeringen begär en redovisning av användning av kryptering i enlighet med vad i motionen anförts,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgallring och sekretessbeläggning av uppgifter i register som inte nyttjas för myndighetsutövning,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om besvärsmått vid utlämnande av uppgift,

7. att riksdagen hos regeringen begär tillsättande av en delegation i syfte att föreslå minskning av uppgiftslämnandet i enlighet med vad i motionen anförts,

8. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i datalagen (1973:289) beträffande särskilda och synnerliga skäl för tillstånd i enlighet med vad i motionen anförts,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prövning av datainspektionens beslut,

10. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i datalagen (1973:289) beträffande information och informerat samtycke inför samkörning av dataregister i enlighet med vad i motionen anförts,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försäljning av uppgifter från statliga dataregister,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av skydd för företagshemligheter.

1987/88:K803 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om krav på databaser kring beslut fattade av riksdag, landsting och kommunfullmäktige i enlighet med vad som anförts i motionen.

1987/88:K804 av Alf Svensson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en bred försöksverksamhet med "folkets datakontor" i enlighet med vad som anförts i motionen.

1987/88:K809 av Paul Lestander m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär initiativ till offentlig databasservice i kommunerna.

1988/89:K222 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skydd för den personliga integriteten.

1988/89:K408 av Bengt Kindbom m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en parlamentarisk utredning för beredning av säkerhets- och sårbarhetsfrågorna i datasamhället,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om planer för decentralisering av datasystem,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om översyn av datalagen, begränsning av personnummeranvändningen och försäljningen av uppgifter ur offentliga register, m.m.,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om registerlagar, registrering av personuppgifter inom sjukvård och socialtjänst,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om skydd för företagsdata.

1988/89:K419 av Roland Larsson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att det s.k. årskurs-9-registret avidentifieras även för 1989 och framåt vid en eventuell fortsättning av registreringen.

1988/89:K430 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om säkerhet och sekretess inom dataområdet.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Fi423.

1988/89:K434 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i hithörande lagar att de synpunkter och förslag som framförts i motionen om den personliga integriteten i samband med dataregister tillgodoses.

1988/89:K442 av Anders Björck m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en knytning av myndigheternas dataanvändning till myndighetsutövningen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om informationsrutiner mellan socialstyrelsen och sjukvårdens olika enheter,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av myndigheters tillämpning av sekretesslagstiftningen,

4. att riksdagen hos regeringen begär en redovisning av användning av kryptering i enlighet med vad i motionen anförts,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utgallring och sekretessbeläggning av uppgifter i register som inte nyttjas för myndighetsutövning,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om besvärsmöjlighet vid utlämnande av uppgift,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som här anförts om behovet av en ny integritetslag,

8. att riksdagen hos regeringen begär tillsättande av en delegation i syfte att föreslå minskningar av uppgiftslämnandet i enlighet med vad i motionen anförts,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prövning av datainspektionens beslut,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en begränsning av personnummeranvändningen,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om försäljning av uppgifter från statliga dataregister.

1988/89:K622 av Paul Lestander m.fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär initiativ till offentlig databasservice i kommunerna.

1988/89:K629 av Bengt Harding Olson (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att en utredning tillsätts för införande av folkdataterminalsystem.

1988/89:L904 av Anders Björck m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om behovet av skydd för företagshemligheter.

Data- och offentlighetskommittén

Data- och offentlighetskommittén (DOK) fick först i uppdrag att utreda användningen av personnummer. Enligt direktiven (dir. 1984:27) skall kommittén kartlägga personnummeranvändningen och belysa fördelar och nackdelar med bruket av personnummer. Den skall också granska om användningen kan medföra otillbörligt intrång i den enskildes personliga integritet och föreslå lämpliga åtgärder för att avvärja eventuella hot mot den personliga integriteten.

I tilläggsdirektiv (dir. 1984:48) fick kommittén i uppdrag att också utreda offentlighetsprincipens tillämpning på upptagningar för automatisk databehandling. Enligt direktiven skall DOK undersöka hur tryckfrihetsförordningens bestämmelser om allmänna handlingar har fungerat när de tillämpas på ADB-upptagningar och föreslå de ändringar i bestämmelserna som kan vara befogade. Särskilt skall övervägas åtgärder för att stärka offentlighetsprincipen när det gäller att ge medborgarna möjligheter till kontroll och insyn i myndigheternas verksamhet. Kommittén skall också göra klart var gränsen bör gå mellan myndigheternas skyldighet att lämna ut uppgifter i övrigt och i det sammanhanget överväga myndigheternas försäljning av uppgifter ur ADB-register.

Kommitténs uppdrag omfattar även frågor om rättelse och skadestånd när det gäller ADB-register och frågor om integritet och sekretess inom hälso- och sjukvården.

Kommittén har redovisat sitt arbete i fem betänkanden. Samtliga har titeln Integritetsskyddet i informationssamhället.

Det första betänkandet (SOU 1986:24) innehåller kommitténs överväganden om rättelse och skadestånd enligt datalagen och kommitténs granskning av tillgängligheten av patientuppgifter i olika ADB-register inom hälso- och sjukvården.

Det andra betänkandet (SOU 1986:46) innehåller en kartläggning av myndigheternas försäljning av personuppgifter från databaserade register och kommitténs överväganden i den frågan. Kommittén föreslår en lag om myndigheternas försäljning av uppgifter om enskilda personer ur personregister. Betänkandet innehåller också ett förslag till utvidgad folkbokföringssekretess. Sådan sekretess skall enligt förslaget gälla även register som omfattar ett urval av befolkningen.

I det tredje betänkandet (Ds Ju 1987:8) finns förslag till reglering av två grundlagsfrågor. Den första frågan gäller ett skydd för den personliga integriteten i samband med ADB-registrering och innebär att en garanti för ett sådant skydd skrivs in i den s.k. fri- och rättighetskatalogen i 2 kap. regeringsformen. Den andra frågan gäller en reglering i tryckfrihetsförordningen av rätten att gallra allmänna handlingar.

Det fjärde betänkandet (SOU 1987:31) innehåller en kartläggning av personregistreringen och användningen av personnummer i samhället och kommitténs överväganden i dessa frågor. I betänkandet lägger kommittén fram två alternativa förslag till reglering och begränsning av användningen av personnummer. Betänkandet innehåller vidare en diskussion om vad offentlighetsprincipens möjligheter till insyn i enskildas personliga och ekonomiska förhållanden betyder från integritetssynpunkt. Det innehåller också förslag om vilka områden som är särskilt angelägna att reglera i registerlagar.

I det femte och sista betänkandet (SOU 1988:64) behandlar kommittén offentlighetsprincipen och informationsteknologin och föreslår några mindre ändringar och tillägg i tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen. Ett av förslagen innebär att omfattningen av offentlighetsinsynen preciseras i 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen till att avse de handlingar som myndigheten enkelt kan framställa genom datorutrustning och program som myndigheten själv använder sig av.

Behandlingen av DOK:s förslag m.m.

Förslagen i det första betänkandet om rättelse och skadestånd enligt datalagen har lett till lagstiftning (prop. 1986/87:116, KU 1987/88:5, rskr. 10). Ändringarna innebär att den registeransvarige i ökad utsträckning är skyldig att rätta felaktiga uppgifter i ett personregister. Den registeransvarige är även skyldig att utse en eller flera kontaktpersoner som skall bistå de registrerade vid misstanke om att en personuppgift är felaktig. Ändringarna innebär också en skyldighet vid dataintrång och annat brott som avses i datalagen för den som har begått brottet att betala skadestånd även för s.k. ideell skada.

Förslaget om utvidgad folkbokföringssekretess i det andra betänkandet har lett till lagstiftning (prop. 1987/88:41, KU 22, rskr. 51). Folkbokföringssekretess gäller, i den utsträckning regeringen föreskriver det, även i myndighetsregister som endast omfattar en del av befolkningen.

Förslagen i det tredje betänkandet om att den s.k. fri- och rättighetskatalogen i 2 kap. regeringsformen skall innehålla en garanti för skydd av den personliga integriteten i samband med ADB-registrering har lett till lagstiftning (prop. 1987/88:57, KU 19, rskr. 117).

De fjärde och femte betänkandena liksom återstående frågor i de övriga betänkandena bereds för närvarande i regeringskansliet.

Det skall slutligen nämnas att inom regeringskansliet för närvarande övervägs frågan om en allmän översyn av datalagen.

Offentlighet och sekretess

I motion 1987/88:K431 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 2 erinras om att DOK i sitt första betänkande påtalat att uppgiftslämningen till socialstyrelsens forsknings- och statistikregister från olika enheter inom sjukvårdens myndigheter inte är förenlig med sekretesslagen. Regeringen bör därför omgående ta initiativ till nya informationsrutiner. Detsamma anförs i motion 1988/89:K442 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 2.

Regeringen bör enligt motion 1987/88:K431 yrkande 3 ta initiativ till en översyn av hur svenska myndigheter tillämpar sekretesslagstiftningen. Det skulle leda till en bättre tillämpning och skulle ge statsmakterna en bättre bild av hur den sekretess fungerar som ibland är en förutsättning för inrättandet av vissa datasystem. Detsamma anförs i motion 1988/89:K442 yrkande 3.

Enligt motion 1987/88:K431 yrkande 4 kan en säker och trovärdig kryptering vara ett sätt att förhindra att hemliga uppgifter tappas ur olika dataregister. Regeringen bör därför lämna riksdagen en redovisning över hur kryptering kan användas i olika datasystem. Liknande synpunkter förs fram i motion 1988/89:K442 yrkande 4.

Ett alternativ till kryptering kan enligt motion 1987/88:K431 yrkande 5 vara att myndigheterna gallrar ut känsliga uppgifter när de inte behövs för verksamhet som inte är myndighetsutövning. Som exempel anges utlåningsregister vid biblioteken. Sådana register bör sekretessbeläggas och gallras kontinuerligt. Detsamma anförs i motion 1988/89:K442 yrkande 5.

I motion 1987/88:K431 yrkande 6 pekar motionärerna på att beslut om utlämnande av uppgifter fattas av myndigheterna utan möjlighet för den registrerade att reagera. De anser därför att det finns anledning att överväga regler om underrättelse till den registrerade och en rätt för denne att överklaga. Detsamma anförs i motion 1988/89:K442 yrkande 6.

Utskottets bedömning

I sitt första betänkande har DOK behandlat patientuppgifter i ADB-register och konstaterat att sekretesslagens regler till skydd mot uppgiftslämnande i vissa fall har förbisetts. Kommittén har därför föreslagit en ändring i sekretesslagen som innebär en åtstramning beträffande utlämnande av patientuppgifter för administrativa ändamål. I det sista betänkandet uttalar DOK att en tydligare reglering av de frågor som har att göra med informationsutbyte mellan myndigheter, eventuellt med utnyttjande av sammankoppling av datanät, förtjänar ytterligare uppmärksamhet. Såväl förslaget om ändring i sekretesslagen som det sista betänkandet bereds för närvarande i regeringskansliet. Enligt utskottet bör detta beredningsarbete avvaktas. Utskottet avstyrker därför motionerna 1987/88:K431 yrkande 2 och 1988/89:K442 yrkande 2.

I proposition 1987/88:95 om datapolitik för statsförvaltningen konstateras att regelsystemet kan vara svårt att tillämpa vid de fåtal tillfällen myndigheterna har anledning att befatta sig därmed. Regeringen har därför i juli 1988 givit statskontoret i uppdrag att efter samråd med andra samordnande

myndigheter utforma en vägledning för myndigheterna om den praktiska tillämpningen av offentlighets- och sekretesslagstiftningen på ADB-området. I uppdraget ingår också att överväga om det vid sidan av allmänna råd även behövs föreskrifter för myndigheternas säkerhetsarbete inom dataområdet och, om ett sådant behov anses föreligga, föreslå regeringen de åtgärder som är påkallade. Utskottet finner att de nu redovisade åtgärderna får anses tillgodose önskemålen i motionerna 1987/88:K431 yrkande 3 och 1988/89:K442 yrkande 3. Någon åtgärd från riksdagens sida får således inte anses påkallad. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena.

Vid riksdagsbehandlingen av proposition 1987/88:95 om datapolitik för statsförvaltningen uttalades att man utgick från att kryptering beaktades inom ramen för arbetet med att främja och samordna säkerheten och att det i propositionen angavs att möjligheterna till kryptering borde prövas (FöU 1987/88:2y, FiU 1987/88:25). Utskottet har ingen anledning att nu göra någon annan bedömning och avstyrker därför motionerna 1987/88:K431 yrkande 4 och 1988/89:K442 yrkande 4.

Frågan om skyddet för den personliga integriteten i samband med bibliotekens utlåningsverksamhet är för närvarande föremål för utskottets överväganden vid behandlingen av proposition 1988/89:67 om sekretessfrågor inom undervisningsväsendet m.m. Frågan kommer att avgöras under innevarande riksmöte. Med det anförda får motionerna 1987/88:K431 yrkande 5 och 1988/89:K442 yrkande 5 anses besvarade.

Utskottet har tidigare uttalat att frågan om utvidgad rätt att överklaga beslut om att lämna ut uppgifter borde bedömas i samband med en framtida översyn av sekretesslagen (KU 1987/88:5). Utskottet, som hänvisar till detta uttalande, avstyrker motionerna 1987/88:K431 yrkande 6 och 1988/89:K442 yrkande 6.

Säkerhet och sekretess

Enligt motion 1988/89:K408 av Bengt Kindbom m.fl. (c) yrkande 1 har regeringen misskött sårbarhetsfrågorna inom dataområdet. Motionärerna kräver att regeringen tar krafttag för att minska sårbarheten och höja säkerheten i databehandlingen. Parlamentariker och intressenter inom näringsliv och servicesektorn måste vara med och påverka de förslag som tas fram. Motion 1988/89:K430 av Lars Tobisson m.fl. (m) berör också frågan om organisationen av säkerhetsarbetet på dataområdet. Motionärerna konstaterar att det finns ett antal myndigheter med olika former av samordningsansvar inom ADB-säkerhetsområdet. De anser att en kompetenssamling utan svårighet bör kunna göras till ett fåtal organ. Statskontorets samordningsansvar bör begränsas till den civila statsförvaltningen exkl. affärsverken. Eventuellt bör det bara finnas ett samordningsorgan som bör vara skilt från statskontoret.

I riksdagens beslut 1988 om datapolitik för statsförvaltningen preciseras ansvarsfördelningen beträffande organisationen av säkerhetsarbetet på ADB-området (prop. 1987/88:95 delvis, 1987/88:100 bil. 2, FiU 25, rskr. 293). Statskontoret skall ha kvar sina uppgifter inom säkerhetsområdet. Det innebär att statskontoret skall ha ett samordningsansvar för ADB-säkerheten i fred inom den civila statsförvaltningen inkl. affärsverken, att statskontoret skall ge de enskilda myndigheterna stöd och råd för att underlätta arbetet med säkerhetskänsliga åtgärder samt att statskontoret skall utgå från de krav på ADB-säkerhet i kris och krig som kommer fram i det arbete som bedrivs av överstyrelsen för civil beredskap. Vid behandlingen av ärendet i riksdagen förekom ett motionsyrkande om att statskontorets samordningsansvar för sårbarhetsfrågor skulle inskränkas till den civila statsförvaltningen med undantag av affärsverken. Yrkandet avstyrktes med motiveringen att statskontorets samordningsansvar även borde omfatta affärsverken (FiU 1987/88:25). Utskottet saknar anledning att frånga den bedömningen och avstyrker därför motion 1988/89:K430.

Den särskilda samrådsgruppen för samhällets sårbarhet inom dataområdet inom regeringskansliet skall ha till huvuduppgift att identifiera och konkretisera sådana säkerhetsproblem på samhällsnivå som annars inte blir tillräckligt uppmärksammas. Vid behandlingen i riksdagen av ärendet om datapolitiken förekom ett motionsyrkande om att sårbarhetsfrågornas och datafrågornas handläggning skulle få en förstärkt parlamentarisk förankring. Yrkandet avstyrktes med hänvisning till det parlamentariska inslaget i den referensgrupp för datafrågor som är knuten till statsrådsgruppen för datafrågor (FiU 1987/88:25).

Utskottet saknar anledning att frånga den bedömning som gjordes vid den tidigare riksdagsbehandlingen och avstyrker därför motion 1988/89:K408 yrkande 1.

Företagens integritetsskydd

I motion 1987/88:K431 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 13 anfördes att integritetsdebatten huvudsakligen har rört enskilda. Motionärerna anser emellertid att även företagens situation bör uppmärksammas och begär därför en utredning om behovet av integritetsskyddsåtgärder för företagen. Detsamma anfördes i motion 1988/89:L904 av Anders Björck m.fl. (m). Även motion 1988/89:K408 av Bengt Kindbom m.fl. (c) yrkande 5 tar upp behovet av skydd för företagens data. Enligt motionärerna bör skyddet för otillbörligt intrång grundas på lagstiftning om dataintrång och sekretess.

Utskottets bedömning

I betänkandet KU 1987/88:5 avstyrkte utskottet ett yrkande av motsvarande innebörd med hänvisning främst till att företagens behov av skydd tillgodoses genom bestämmelser i brottsbalken, sekretesslagstiftningen och speciallagstiftning, t.ex. lagen om illojal konkurrens. Utskottet vill i sammanhanget erinra om den under innevarande riksmöte behandlade propositionen

1987/88:155 om skydd för företagshemligheter (se 1988/89:LU30 och 1988/89:KU2y). Med hänvisning till det anförda avstyrks motionerna 1987/88:K431 yrkande 13, 1988/89:L904 och 1988/89:K408 yrkande 5.

1988/89:KU28

Tillstånd för inrättande av personregister

Enligt datalagen krävs datainspektionens tillstånd för inrättande av vissa personregister. För tillstånd fordras i vissa fall särskilda skäl och i andra fall synnerliga skäl. Enligt motion 1987/88:K431 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 8 bör särskilda och synnerliga skäl definieras bättre. Härigenom uppnås bättre ändamålsstyrning när det gäller användningen av insamlade uppgifter och ökad klarhet i lagen. Samma synpunkter anförs i motion 1988/89:K442 av Anders Björck m.fl. (m), dock utan att något yrkande framställs.

Utskottets bedömning

I sitt fjärde betänkande behandlar DOK frågan om tillståndsgivningen kan göras mer restriktiv. Enligt kommittén måste frågan om hur långt man vill gå när det gäller att skydda den enskildes integritet genom att vara restriktiv med att tillåta ny eller utökad personregistrering alltid avgöras vid en politisk bedömning. Kommittén finner att en lagstiftning som mer detaljerat än nu bestämmer registerändamål, registerinnehåll, regler för utlämnande av uppgifter, vilka föreskrifter som skall finnas i olika register etc. lätt kan bli otidsenlig på grund av den snabba samhälls- och teknikutvecklingen. Det skulle enligt kommittén säkert bli nödvändigt med ständiga justeringar i en sådan detaljerad lag. Kommittén förordar emellertid mycket stor restriktivitet vid varje tillfälle när frågan om att inrätta eller utvidga ett personregister blir aktuell. Frågan om tillståndsgivningen bereds nu i regeringskansliet. Enligt utskottet bör detta beredningsarbete avvaktas. Utskottet avstyrker därför motion 1987/88:K431 yrkande 8.

Instans för överklagande

I motion 1987/88:K431 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 9 uttalas att prövningen av datainspektionens beslut bör ske strikt enligt datalagen och utan politiska avvägningar. Besluten bör därför överklagas hos regeringsrätten och inte hos regeringen. Detsamma framförs i motion 1988/89:K442 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 9.

Utskottets bedömning

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen, senast i betänkande KU 1987/88:5, uttalat att det ofta finns ett betydande politiskt inslag i den bedömning som måste göras vid en överprövning av datainspektionens beslut och att det därför är motiverat att behålla regeringen som instans för överklagande. I sitt fjärde betänkande förklarar DOK att den nuvarande överklagandeordningen bör bestå mot bakgrund av att kommittén inte vill göra datalagens regler mer preciserade. Utskottet, som hänvisar till dessa uttalanden, avstyrker motionerna 1987/88:K431 yrkande 9 och 1988/89:K442 yrkande 9.

I motion 1987/88:K431 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 7 uttalas att myndigheternas rätt att samla in, registrera, lagra och vidarebefordra personuppgifter måste begränsas. En delegation bör därför tillsättas och få till uppgift att föreslå minskningar i medborgarnas uppgiftsskyldigheter. Samma synpunkter förs fram i motion 1988/89:K442 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 8. I motion 1988/89:K222 av Carl Bildt m.fl. (m) yrkande 15 framförs uppfattningen att den enskildes uppgiftsskyldighet bör begränsas med hänsyn till hans behov av integritet.

Enligt motion 1987/88:K431 yrkande 1 finns det starka skäl som talar för att en myndighet skall inhämta personuppgifter direkt från den enskilde och inte från andra myndigheter. Detta bör framgå av myndigheternas instruktioner. Samma synpunkter förs fram i motion 1988/89:K442 av Anders Björck m.fl. (m), dock utan att något yrkande framställs.

I motion 1988/89:K408 av Bengt Kindbom m.fl. (c) yrkande 4 anförs att DOK:s förslag om registerlagar ligger i linje med de krav som centerpartiet framfört vid föregående riksmöte. Enligt motionärerna bör riksdagen ge regeringen i uppdrag att utarbeta sådana registerlagar.

I motion 1987/88:K412 av Bengt Kindbom m.fl. (c) yrkande 1 b föreslås att personnummeranvändningen begränsas och regleras i särskild lag. Även i motion 1988/89:K408 av Bengt Kindbom m.fl. (c) yrkande 3, såvitt nu är i fråga, uttalas att regeringen under riksmötet 1988/89 bör lägga fram förslag som begränsar personnummeranvändningen. Motionärerna pekar på att de förslag som DOK har lagt fram i ämnet inte har lett till några initiativ från regeringen. Även i motion 1988/89:K442 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 10 konstateras att regeringen – trots utredningsförslaget – inte har lämnat något förslag om begränsning av personnummeranvändningen. Enligt motionärerna bör en sådan begränsning grundas på att endast vissa registeransvariga genom stöd i lag får rätt att avkräva människor deras personnummer. I övrigt bör användningen av personnummer vara frivillig. Samma synpunkter framförs i motion 1987/88:K431 av Anders Björck m.fl. (m), dock utan att något yrkande framställs.

Utskottets bedömning

Frågorna om begränsning av uppgiftslämmandet och inhämtandet av uppgifter omfattas av de överväganden och det förslag om registerlagar som DOK har presenterat i sitt fjärde betänkande. Detsamma gäller frågorna om användning av personnummer. Förslaget innebär att alla myndighetsregister med ett stort antal registrerade och ett kvalificerat känsligt innehåll skall specialregleras, om uppgifterna i registret är föremål för en icke obetydlig extern spridning. Betänkandet bereds nu i regeringskansliet. Enligt utskottet bör detta beredningsarbete avvaktas. Med det anförda får motion 1988/89:K408 yrkande 4 anses besvarad. Utskottet avstyrker vidare motionerna 1987/88:K412 yrkande 1 b, 1987/88:K431 yrkandena 1 och 7, 1988/89:K408 yrkande 3, såvitt nu är i fråga, 1988/89:K222 yrkande 15 samt 1988/89:K442 yrkandena 8 och 10.

Enligt 1 § förordningen (1987:902) om uppgifter till statistiska centralbyrån om elever i grundskolans årskurs 9 skall varje kommun lämna statistiska centralbyrån de uppgifter som har antecknats i betygskatalogen för sådana elever som under året har slutfört årskurs 9 i kommunens grundskola eller eljest avslutat sin skolgång där. Ursprungligen skulle uppgifterna lämnas för åren 1987 och 1988. Skyldigheten har sedermera utsträckts till åren 1989 och 1990. Statistiska centralbyrån får enligt 3 § förordningen använda uppgifterna endast för sitt register Elever i årskurs 9 – statistikregister, vilket enligt paragrafen har inrättats med stöd av tillstånd från datainspektionen den 16 februari 1987. Enligt motion 1988/89:K419 av Roland Larsson m.fl. (c) är det mycket otillfredsställande att detta register, som syftar till att ge statistisk information, innehåller sådana uppgifter att varje individ kan identifieras och framgent sammankopplas med andra register. Enligt motionärerna bör riksdagen hos regeringen begära att statistikregistret aidentifieras.

Utskottets bedömning

Registret innehåller uppgifter ur betygskatalogerna. Dessa uppgifter är offentliga. Hos statistiska centralbyrån gäller emellertid sekretesslagens bestämmelser om statistiksekretess för uppgifterna i registret. Enligt utskottets mening finns det mot denna bakgrund inte anledning till något initiativ från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därför motion 1988/89:K419.

Rättelse och information

I motion 1987/88:K412 av Bengt Kindbom m.fl. (c) yrkande 3 anförs att en viktig förutsättning för att enskilda skall känna förtroende för myndigheternas registrering är att uppgifterna i registren är riktiga. Vidare anförs att datalagens krav på rättelse bör gälla alla felaktigheter som uppdragats i ett register.

Motion 1987/88:K403 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) yrkande 2 gäller rätten att få ett utdrag eller ett registerbesked enligt 10 § datalagen. Motionärerna erinrar om att datainspektionen har meddelat allmänna råd om vad som skall ingå i registerbeskeden. De anser att en bestämmelse av motsvarande innehåll bör tas in i paragrafen.

Utskottets bedömning

Utskottet har tidigare i samband med behandlingen av ett förslag i proposition 1986/87:116 om skyldighet för den registeransvarige att rätta felaktiga uppgifter i personregister avstyrkt ett motionsyrkande om att skyldigheten skulle avse alla felaktigheter (KU 1987/88:5). Utskottet hänvisar härtill och avstyrker därför motion 1987/88:K412 yrkande 3.

Utskottet har tidigare uttalat att datalagen inte behöver kompletteras på det sätt som begärs i motion 1987/88:K403 yrkande 2 (KU 1987/88:5). Motionsyrkandet avstyrks.

I motion 1987/88:K412 av Bengt Kindbom m.fl. (c) yrkande 1 a krävs att samkörning av personregister inte skall tillåtas, om det inte uttryckligen medges i lag. Som förutsättning för samkörning bör därvid anges att synnerliga skäl skall föreligga i det enskilda fallet.

I motion 1987/88:K431 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 10 betonas vikten av ökad restriktivitet när det gäller samkörningar – framför allt när de syftar till kontroll. Samtidigt är det viktigt att den enskilde får en starkare ställning. När det gäller samkörningar med andra syften än kontroll – t.ex. forskning eller statistik – bör kravet på informerat samtycke skärpas i de fall en särskild registerlag inte anger under vilka förutsättningar samkörningar får ske.

Enligt motion 1988/89:K442 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 1 är det angeläget att skapa en ökad förutsebarhet vad gäller innehållet i ADB-baserade offentliga handlingar genom att hårdare än i dag knyta myndigheternas ADB-hantering till ändamålet för de insamlade uppgifterna. Detta kan enligt motionärerna ske genom föreskrifter i registerlagstiftningen som preciserar myndigheternas ADB-hantering eller genom föreskrifter om vilka handlingar och samkörningar som en myndighet får göra.

Utskottets bedömning

De frågor om samkörning m.m. som tas upp i motionerna omfattas av de överväganden som presenteras i DOK:s fjärde betänkande. Betänkandet bereds nu i regeringskansliet. Enligt utskottet bör detta beredningsarbete avvaktas. Utskottet avstyrker därför motionerna 1987/88:K412 yrkande 1 a, 1987/88:K431 yrkande 10 och 1988/89:K442 yrkande 1.

Myndigheters försäljning av personuppgifter samt det statliga person- och adressregistret

I sitt andra betänkande tar DOK upp frågan om myndigheternas försäljning av personuppgifter m.m. Kommittén har föreslagit en lag som innebär ett principiellt förbud för myndigheter att utan riksdagens medgivande sälja uppgifter om enskilda personer ur sina personregister. Enligt förslaget skall dock riksdagen medge försäljning ur vissa register, t.ex. det statliga person- och adressregistret (SPAR).

I sitt sista betänkande har DOK lämnat förslag om offentlighetsprincipens tillämpning i samband med ADB.

I motion 1987/88:K431 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 12 behandlas försäljning av uppgifter från offentliga register. Enligt motionärerna är det principiellt felaktigt att det allmänna på detta sätt säljer delar av enskilda medborgares privatliv. De anser att DOK:s förslag i själva verket innebär en legalisering av den nuvarande försäljningsverksamheten. Enligt deras uppfattning bör försäljning ur myndigheters register inte tillåtas. I motion 1988/89:K442 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 11 förs samma synpunkter fram.

Även i motion 1987/88:K412 av Bengt Kindbom m.fl. (c) yrkande 1 c uttalas kritik mot försäljningen av offentliga uppgifter och adresser från personregister. Motionärerna anser att försäljningsverksamheten bör begränsas starkt. Samma synpunkter förs fram i motion 1988/89:K408 av Bengt Kindbom m.fl. (c) yrkande 3, såvitt nu är i fråga.

Motion 1987/88:K403 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) yrkande 8 innehåller kritik mot DOK:s förslag om försäljningen av uppgifter från offentliga register. Motionärerna anser att en proposition i ämnet bör avvaktas till dess DOK har lämnat ett förslag om hur offentlighetsprincipen skall tillämpas i samband med ADB. I samma motion yrkande 9 tas SPAR upp. Motionärerna föreslår att registret läggs ned.

Utskottets bedömning

De förslag som DOK har lagt fram bereds nu i regeringskansliet. Utskottet anser att beredningen i regeringskansliet bör avvaktas. Med det anförda får motion 1987/88:K403 yrkande 8 anses besvarad. Utskottet avstyrker motionerna 1987/88:K431 yrkande 12, 1988/89:K442 yrkande 11, 1987/88:K412 yrkande 1 c och 1988/89:K408 yrkande 3, såvitt nu är i fråga. Utskottet avstyrker vidare motion 1987/88:K403 yrkande 9.

Decentralisering

I motion 1987/88:K403 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) yrkande 1 begärs en aktionsplan för decentralisering av statliga dataregister. I motionen anfördes att det från början var ekonomiskt motiverat att välja system med stora centrala register, men att detta motiv knappast finns kvar.

Även motion 1988/89:K408 av Bengt Kindbom m.fl. (c) yrkande 2 gäller planläggning av en decentralisering av dataregister. Motionärerna anför att ett led i att uppnå ökad säkerhet är att decentralisera de stora centrala register som i dag finns inrättade för exempelvis skatteväsendet, socialförsäkringssystemet och statens löne- och redovisningssystem.

Utskottets bedömning

Utskottet har i betänkandet KU 1987/88:5 uttalat att en av de främsta riktlinjerna för datapolitiken är att decentralisera datakraften och att det med hänsyn till det pågående arbetet med detta inte finns anledning att upprätta några särskilda planer för en sådan decentralisering. Med hänvisning härtill avstyrks motionerna 1987/88:K403 yrkande 1 och 1988/89:K408 yrkande 2.

Offentlig databasservice

I motion 1987/88:K403 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) yrkande 3 anfördes att tillgång till offentligt myndighetsmaterial ger medborgarna bättre möjligheter att komma i kontakt med sina valda politiker och få effektivare konsumentupplysning i samhällsfrågor. Enligt motionärerna bör statskontoret få i uppdrag att undersöka hur dessa samhällsorienterade möjligheter kan främjas i samband med ett i motionen närmare beskrivet videotextförsök.

Motion 1987/88:K809 av Paul Lestander m.fl. (vpk) innehåller en begäran om initiativ till offentlig databasservice i kommunerna. Enligt motionen borde det vara en samhällelig angelägenhet att tillhandahålla lättillgängliga terminaler med abonnemang på de viktigaste databaserna. Motion 1988/89:K622 av Paul Lestander m.fl. (vpk) innehåller samma begäran.

I motion 1987/88:K803 av Alf Svensson (c) anförs att en offentlighetsprincip som är värd namnet förutsätter att databaser byggs upp i samband med riksdags-, landstings- och kommunfullmäktigebeslut. Motionen innehåller en begäran om förslag till lagstiftning om sådana databaser.

Alf Svensson (c) föreslår i motion 1987/88:K804 en försöksverksamhet med "folkets datakontor". Enligt motionen behövs det en särskild organisation för medborgarnas kontroll av datasamhället. Genom ett nät av datakontor, förlagda till folkbiblioteken och delvis finansierade av staten, kunde olika slags service och information finnas tillgänglig. Som exempel nämns register över dataregister, vissa offentliga handlingar, register över innehavare av offentliga uppdrag samt kalkylhjälpmedel för kontroll av t.ex. slutlig skatt och ATP-poäng.

Utskottets bedömning

I betänkandet KU 1987/88:5 förklarade utskottet att förbättrad service och information utgör ett led i riktlinjerna för datapolitiken och hänvisade till studier och prov på lokal och central nivå. Enligt utskottet borde dessa och andra överväganden på området inte föregripas. Utskottet förklarade därför att det inte var berett att tillstyrka motionsyrkanden om offentlig databasservice. I samma betänkande uttalade utskottet att även förbättrad service och information utgör ett led i riktlinjerna för datapolitiken och att de överväganden som förekommer på området inte bör föregripas (KU 1987/88:5). Utskottet finner ingen anledning att frångå sina tidigare ställningstaganden och avstyrker därför motionerna 1987/88:K403 yrkande 3, 1987/88:K809, 1988/89:K622, 1987/88:K803 och 1987/88:K804.

Folkdataterminaler

I motion 1988/89:K629 av Bengt Harding Olson (fp) framhålls att tiden nu är mogen att sikta mot att det i varje telefonabonnemang skall ingå en dataterminal. Regeringen bör enligt motionären tillsätta en utredning med inriktning på att förverkliga tanken på ett folkdataterminalsystem.

Utskottets bedömning

Den fråga om folkdataterminaler som tas upp i motionen har tidigare varit föremål för övervägande. De subventioner som skulle krävas ansågs inte motiverade (TU 1986/87:17). Utskottet saknar anledning till någon annan bedömning och avstyrker därför motionsyrkandet.

Ytterligare straffbestämmelse i datalagen

I 10 § datalagen finns föreskrifter om skyldighet för den registeransvarige att på begäran av en enskild underrätta denne om innehållet i personuppgift som

ingår i ett personregister och innefattar upplysning om honom eller om att sådan uppgift ej förekommer i registret. I motion 1987/88:K422 av Gunnar Hökmark (m) anförs att risken att obehöriga kommer över information om någon genom att i dennes namn begära registerutdrag måste göras så liten som möjligt. Paragrafen bör därför enligt motionären kompletteras med ett strafföreläggande för den som å tredje persons vägnar försöker skaffa sig registerutdrag om denne.

Utskottets bedömning

Utskottet anmärker till en början att ett strafföreläggande innebär att en misstänkt till godkännande föreläggs ett bötesstraff. Vad härefter gäller frågan om behovet av en särskild straffbestämmelse i datalagen erinrar utskottet om att en begäran om registerutdrag skall framställas skriftligen och vara egenhändigt undertecknad av den enskilde. Den som skaffar sig registerutdrag genom att skriva en annan persons namn kan dömas för förfalskningsbrott enligt bestämmelserna i 14 kap. brottsbalken. Någon ytterligare föreskrift om straffpåföljd behövs alltså inte. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Översyn av datalagen

Enligt motion 1988/89:K442 av Anders Björck m.fl. (m) yrkande 7 bör en ny integritetslag bygga på datalagens grundläggande principer och syfta till att ge den enskilde en stark ställning i det moderna informationsområdet.

I motion 1988/89:K408 av Bengt Kindbom m.fl. (c) yrkande 3, såvitt nu är i fråga, anger motionärerna att följande frågor bör beaktas i en ny datalagsutredning. Tillståndsgivningen till register med stora informationsmängder eller känsliga uppgifter bör vara restriktiv. Tillsynsverksamheten bör förstärkas. Uppgifter insamlade för ett ändamål skall inte användas för andra ändamål utan särskild reglering. Samkörning bör i princip inte tillåtas. Den enskilde måste få större möjlighet att påverka uppgifternas hantering i ett datasystem. Informationen från datasystemen bör förbättras, och den enskildes rätt att ta del av innehållet i olika system måste vara oinskränkt. Begreppen särskilda och synnerliga skäl bör ges en konkret innebörd. Regler om sekretess, rättelse och gallring bör utformas till stöd för den enskilde.

I motion 1988/89:K434 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) anförs att många människor känner sig oroade av att datatekniken ger möjligheter att göra intrång i den personliga integriteten. Motionärerna anför att det ligger en trygghet i att veta att det inte är möjligt att samtidigt bevaka alla medborgare. Emellertid innebär datatekniken att man på ett heltäckande sätt kan kontrollera samtliga uppgifter som råkar finnas i datasystemet. En så total kontroll förutsätter helt andra överväganden vid utformningen av reglerna på området. Enligt motionärerna har det visat sig att det ur integritetssynpunkt är otillräckligt med nuvarande ordning med prövning av datainspektionen och regeringen. Motionärerna anser därför att lagstiftningen bör ändras så att den innehåller regler som innebär att

1. datalagrad information endast får användas och bearbetas för det syfte som angavs vid insamlandet av uppgifterna.

2. undantag härifrån får göras endast om den enskilde medger det eller om det är ett väsentligt samhälleligt intresse,

3. den som lämnar en uppgift skall underrättas om att uppgiften kommer att lagras på data,

4. besked om ändamålet med lagringen skall lämnas.

Utskottets bedömning

Som tidigare anmärkts övervägs för närvarande frågan om en allmän översyn av datalagen inom regeringskansliet. Med det anförda får motionerna 1988/89:K408 yrkande 3, såvitt nu är i fråga, 1988/89:K434 och 1988/89:K442 yrkande 7 anses besvarade.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *öfentlighet och sekretess*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:K431 yrkandena 2-6 och 1988/89:K442 yrkandena 2-6,
2. beträffande *säkerhet och sekretess*
att riksdagen
 - a) avslår motion 1988/89:K430,
 - b) avslår motion 1988/89:K408 yrkande 1,
3. beträffande *företagens integritetsskydd*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:K431 yrkande 13, 1988/89:K408 yrkande 5 och 1988/89:L904,
4. beträffande *tillstånd för inrättande av personregister*
att riksdagen avslår motion 1987/88:K431 yrkande 8,
5. beträffande *instans för överklagande*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:K431 yrkande 9 och 1988/89:K442 yrkande 9,
6. beträffande *begränsning av uppgiftslämnandet, personnummer m.m.*
att riksdagen förklarar motion 1988/89:K408 yrkande 4 besvarad med vad utskottet anförts och avslår motionerna 1987/88:K412 yrkande 1 b, 1987/88:K431 yrkandena 1 och 7, 1988/89:K408 yrkande 3, såvitt nu är i fråga, 1988/89:K222 yrkande 15 samt 1988/89:K442 yrkandena 8 och 10,
7. beträffande *avidentifiering av ett statistikregister inom skolområdet*
att riksdagen avslår motion 1988/89:K419,
8. beträffande *rättelse och information*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:K403 yrkande 2 och 1987/88:K412 yrkande 3,
9. beträffande *samkörning m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1987/88:K412 yrkande 1 a, 1987/88:K431 yrkande 10 och 1988/89:K442 yrkande 1,

10. beträffande *myndigheters försäljning av personuppgifter samt det statliga person- och adressregistret*
att riksdagen

a) förklarar motion 1987/88:K403 yrkande 8 besvarad med vad utskottet anfört och avslår motionerna 1987/88:K412 yrkande 1 c, 1987/88:K431 yrkande 12, 1988/89:K408 yrkande 3, såvitt nu är i fråga, och 1988/89:K442 yrkande 11,

b) avslår motion 1987/88:K403 yrkande 9,

11. beträffande *decentralisering*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:K403 yrkande 1 och 1988/89:K408 yrkande 2,

12. beträffande *offentlig databasservice*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:K403 yrkande 3, 1987/88:K803, 1987/88:K804, 1987/88:K809 och 1988/89:K622,

13. beträffande *folkdaterterminaler*

att riksdagen avslår motion 1988/89:K629,

14. beträffande *ytterligare straffbestämmelse i datalagen*

att riksdagen avslår motion 1987/88:K422,

15. beträffande *översyn av datalagen m.m.*

att riksdagen förklarar motionerna 1988/89:K408 yrkande 3, såvitt nu är i fråga, 1988/89:K434 och 1988/89:K442 yrkande 7 besvarade med vad utskottet anfört.

Stockholm den 11 april 1989

På konstitutionsutskottets vägnar

Anders Björck

Närvarande: Anders Björck (m), Catarina Rönnung (s), Kurt Ove Johansson (s), Bertil Fiskesjö (c), Sture Thun (s), Hans Nyhage (m), Sören Lekberg (s), Torgny Larsson (s), Ylva Annerstedt (fp), Bengt Kindbom (c), Bo Hammar (vpk), Hans Leghammar (mp), Ulla Pettersson (s), Lahja Exner (s), Stig Gustafsson (s), Göran Ericsson (m) och Lars Sundin (fp).

Reservationer

1. Säkerhet och sekretess (mom. 2 a)

Anders Björck (m), Hans Nyhage (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Ericsson (m) och Lars Sundin (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "I riksdagens" och slutar med "1988/89:K430" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet bör alla myndigheter med ADB-system ha en klar uppfattning om säkerheten i ADB-verksamheten. Fortfarande behandlas

dock myndigheterna som om de vore lika i detta avseende. Myndigheterna bedriver verksamhet av starkt skiftande slag och följaktligen får ADB-säkerhetsarbetet relateras till dessa skiftande förutsättningar. Affärsverken har ett företagsekonomiskt mål för verksamheten. I de beslut som riksdagen har fattat om styrningen och ledningen för affärsverken har marknadsanpassning angetts som ett mål och dessutom en ökad delegering under ett samtidigt ökat ansvar. Detta innebär att affärsverken avkrävs ett större ansvar för valet av medel för att uppnå de av statsmakterna fastställda målen.

För flertalet affärsverk är informationsteknologi och ADB helt avgörande hjälpmedel för verksamhetens effektivitet och servicegrad. Informationsteknologi och ADB är dessutom inte sällan helt integrerade i de produkter och tjänster som framställs. De krav som ställs på affärsverken är till sin karaktär annorlunda än de krav på ADB-säkerhet som förvaltningsmyndigheterna har att beakta. Enligt utskottets mening är det därför inte lämpligt att inordna affärsverkens arbete med säkerhet och sekretess i statskontorets uppgifter.

När det gäller myndigheter med anknytning till försvaret är datasäkerhetsarbete närmast en del av de normala arbetsuppgifterna. Utskottet anser därför att statskontoret inte på något väsentligt sätt kan bidra till att förbättra säkerheten och sekretessen inom dessa myndigheter.

På grund av det anförda anser utskottet att de uppgifter som nu åvilar statskontoret vad gäller sårbarhet, säkerhet och sekretess inte i något avseende skall omfatta affärsverken och försvarsmyndigheterna utan tydligt avgränsas till de civila förvaltningsmyndigheterna. Utskottet anser vidare att det samordningsansvar inom ADB-säkerhetsområdet som olika myndigheter har bör samlas på ett fåtal organ. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1988/89:K430 ger regeringen till känna vad utskottet anför.

dels att utskottets hemställan under mom. 2 a bort ha följande lydelse:

2. beträffande *säkerhet och sekretess*

att riksdagen

a) med bifall till motion 1988/89:K430 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

2. Säkerhet och sekretess (mom. 2 b)

Anders Björck (m), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Ylva Annerstedt (fp), Bengt Kindbom (c), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Hans Leghammar (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Den särskilda" och slutar med "1988/89:K408 yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Statsmakterna har av och till ägnat intresse åt frågor om sårbarhet och säkerhet i samband med ADB. Under perioden 1976–1979 arbetade sårbarhetskommittén som sedermera ersattes av sårbarhetsberedningen. Regeringen har låtit sårbarhetsberedningen upphöra med sin verksamhet. Fördelen med beredningens arbete var att näringslivet och organisationer inom dataområdet deltog. Nu står näringslivet utanför och vet inte vad som

sker. Detta är olyckligt. Utskottet anser att en parlamentarisk utredning bör tillsättas för beredning av säkerhets- och sårbarhetsfrågorna i datasamhället. Utskottet föreslår därför att riksdagen med bifall till motion 1988/89:K408 yrkande 1 ger regeringen till känna vad utskottet anför.

dels att utskottets hemställan under mom. 2 b bort ha följande lydelse:

2. beträffande *säkerhet och sekretess*
att riksdagen

b) med bifall till motion 1988/89:K408 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

3. Företagens integritetsskydd (mom. 3)

Anders Björck (m), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Bengt Kindbom (c) och Göran Ericsson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "I betänkandet" och på s. 9 slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Den svenska integritetsdebatten har nästan uteslutande rört de enskilda individerna och det hot datoriseringen – främst hos myndigheterna – inneburit om intrång i den personliga integriteten.

Det förekommer i dag ett omfattande uppgiftsinsamlade från företagen till den offentliga sektorn. Lagringen av dessa data i myndigheternas databaser representerar en potentiell risk för oföretsedda och obehöriga informationsuttag. Företagsuppgifter medför bl.a. risker som sammanhänger med hur insynsreglerna enligt offentlighetsprincipen och de gällande reglerna i sekretesslagen tillämpas. För skyddet av företagens integritet krävs insatser för att begränsa det uppgiftsinsamlade som nu förekommer hos myndigheterna. Det borde också klarare slås fast – såsom gäller för uppgifter om enskilda individer – att uppgifter som insamlats för ett bestämt ändamål inte skall få användas för andra ändamål än som avsågs vid uppgiftsinsamlingen – varken hos den insamlade myndigheten eller hos någon annan myndighet. Insynsrätten skulle kunna utformas med ledning av den särskilda paragraf i datalagen som tillförsäkrar medborgarna insynsrätt av detta slag.

Datalagen bör endast gälla personuppgifter. Företagens skydd mot otillbörligt intrång bör regleras i lagstiftning om dataintrång och sekretess.

Mot bakgrund av det anförda och då det är angeläget att överväga föreskrifter om integritetsskydd som förhindrar att företagen avtvingas uppgifter om affärsidéer, planer och liknande företagshemligheter som i orätta händer skulle kunna medföra skada för företaget, anser utskottet att behovet av integritetsskyddsåtgärder bör utredas i särskild ordning. Utskottet tillstyrker därför motionerna 1987/88:K431 yrkande 13, 1988/89:K408 yrkande 5 och 1988/89:L904.

dels att utskottets hemställan under mom. 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *företagens integritetsskydd*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:K431 yrkande 13, 1988/89:K408 yrkande 5 och 1988/89:L904 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

4. Instans för överklagande (mom. 5)

1988/89:KU28

Anders Björck, Hans Nyhage och Göran Ericsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Vid datalagens tillkomst uttalade föredragande statsrådet viss sympati för att överprövningen skulle ligga hos regeringsrätten, men ansåg dock att datainspektionens beslut hade sådan politisk betydelse både när det gällde att förebygga risker för otillbörliga intrång i personlig integritet och när det gällde att göra avvägningar mot samhällsekonomiska intressen att regeringen (Kungl. Maj:t) borde vara besvärinstans.

Enligt utskottets mening talar starka skäl för att flytta prövningen av överklaganden av datainspektionens beslut till regeringsrätten, som med hänsyn till sin övriga verksamhet har särskild kompetens att bedöma frågorna. Det får också anses olämpligt att den enskildes integritet och datalagens tillämpning görs till en politisk avvägning i stället för till en rättslig prövning. Genom att lägga prövningen av överklaganden hos regeringsrätten undviker man varje antydning till misstanke om att ovidkommande synpunkter tillåts påverka avgörandet i ett överklagandeärende på detta område. På grund av det anförda finner utskottet att motionerna 1987/88:K431 yrkande 9 och 1988/89:K442 yrkande 9 bör bifallas.

dels att utskottets hemställan under mom. 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *instans för överklagande*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:K431 yrkande 9 och 1988/89:K442 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

5. Begränsning av uppgiftslämnandet, personnummer m.m. (mom. 6)

Anders Björck (m), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Ylva Annerstedt (fp), Bengt Kindbom (c), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Hans Leghammar (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Frågorna om" och slutar med "yrkandena 8 och 10" bort ha följande lydelse:

Det allmännas intresse för personuppgifter präglas främst av effektivitetsaspekter. Den enskildes rätt till en privat sfär kommer i andra hand. Enligt utskottets mening bör den enskildes integritetskrav vara styrande för lagstiftningen och för hanteringen av olika dataregister. Starka skäl talar för att myndigheterna skall inhämta sekretessbelagda personuppgifter direkt från den enskilde och inte från andra källor. Detta bör enligt utskottets mening framgå av myndigheternas instruktioner. Utskottet anser vidare att behovet av begränsningar av uppgiftslämnandet inte har ägnats tillräcklig uppmärksamhet av statsmakterna. Det är uppenbart att många statliga myndigheter påtar sig en avsevärd överinsamling av uppgifter. Det är enligt utskottets mening nödvändigt med en skärpt praxis så att en mer ingående prövning av behovet av uppgifterna sker innan beslut fattas om insamling och

lagring av data om enskilda människor. Dessa ur integritetssynpunkt väsentliga frågor måste bedömas vara av sådan vikt att de – utan att beredningen av DOK:s förslag i regeringskansliet avvaktas – anförtros åt en särskilt utsedd delegation. Utskottet tillstyrker motionerna 1987/88:K431 yrkandena 1 och 7, 1988/89:K222 yrkande 15 samt 1988/89:K442 yrkande 8.

Enligt utskottets mening bör den särskilda registerlagstiftningen för integritetskänsliga register byggas ut – särskilt beträffande registreringen av personuppgifter inom sjukvård och socialtjänst. Lagstiftningen bör reglera uppgiftsinsamlandet, användandet av uppgifterna, hantering av data med omdömen och uttalanden om enskild person, behörighetsregler, rättelse av felaktig uppgift, gallring, den enskildes rätt till insyn, samtycke till registrering m.m. Användningen av personnummer bör också begränsas och regleras i en särskild lag. Som huvudprincip bör gälla att endast vissa registeranvändare skall ha rätt att avkräva människor deras personnummer. I övrigt bör användningen av personnummer vara frivillig. På grund av det anförda tillstyrker utskottet motionerna 1987/88:K412 yrkande 1 b, 1988/89:K408 yrkandena 3, såvitt nu är i fråga, och 4 samt 1988/89:K442 yrkande 10.

dels att utskottets hemställan under mom. 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *begränsning av uppgiftslämnandet, personnummer m.m.*

att riksdagen

a) med bifall till motionerna 1987/88:K412 yrkande 1 b, 1987/88:K431 yrkande 1, 1988/89:K408 yrkandena 3, såvitt nu är i fråga, och 4, 1988/89:K222 yrkande 15 samt 1988/89:K442 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) med bifall till motionerna 1987/88:K431 yrkande 7 och 1988/89:K442 yrkande 8 hos regeringen begär tillsättande av en delegation med uppgift att föreslå minskning av uppgiftslämnandet i enlighet med vad utskottet anfört.

6. Avidentifiering av ett statistikregister inom skolområdet (mom. 7)

Bertil Fiskesjö (c), Bengt Kindbom (c) och Hans Leghammar (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Registret innehåller" och slutar med "1988/89:K419" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är otillfredsställande att registret innehåller sådana uppgifter att varje individ kan identifieras och kopplas samman med andra register. Utskottet anser att registret bör avidentifieras och tillstyrker därför motion 1988/89:K419.

dels att utskottets hemställan under mom. 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *avidentifiering av ett statistikregister inom skolområdet*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:K419 hos regeringen begär att registret Elever i årskurs 9 – statistikregister avidentifieras.

Bertil Fiskesjö (c), Bengt Kindbom (c) och Hans Leghammar (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet har tidigare i samband" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

En viktig förutsättning för att de enskilda skall känna förtroende för myndigheternas registrering är att uppgifterna i registren är riktiga. Bestäm- melsen om rättelse av felaktiga uppgifter i 8 § datalagen bör därför enligt utskottets mening gälla alla felaktigheter som uppdragas i ett register. Utskottet tillstyrker motion 1987/88:K412 yrkande 3.

dels att utskottets hemställan under mom. 8 bort ha följande lydelse:

8. *beträffande rättelse och information*

att riksdagen avslår motion 1987/88:403 yrkande 2 och med bifall till motion 1987/88:K412 yrkande 3 antar följande

Förslag till Lag om ändring i datalagen (1973:289)

Härigenom föreskrivs att 8 § datalagen (1973:289) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Förekommer anledning till misstanke att en personuppgift som ingår i ett personregister är oriktig eller missvisande, skall den registeransvarige utan dröjsmål företa skälig utredning. En oriktig eller missvisande uppgift skall rättas, ändras eller uteslutas, *om det inte saknas anledning att anta att otillbörligt intrång i den registrerades personliga integritet skall uppkomma.*

Har en uppgift som rättas, ändras eller utesluts lämnats ut till någon annan än den registrerade, skall den registeransvarige underrätta mottagaren om rättelsen, ändringen eller uteslutningen, om den registrerade begär det eller det föreligger risk för obehörigt intrång i personlig integritet.

En registrerad som har anmält misstanke om att en personuppgift är oriktig eller missvisande skall underrättas om vilken åtgärd som anmälan föranleder.

Den registeransvarige skall utse en eller flera personer som skall bistå de registrerade vid misstanke om oriktig eller missvisande personuppgift och som skall lämna underrättelse enligt tredje stycket. Uppgift om vem som har utsetts skall hållas tillgänglig för allmänheten.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte register som har överlämnats till en arkivmyndighet för förvaring. Datainspektionen får befria en registeransvarig från skyldighet enligt paragrafen.

8. Samkörning m.m. (mom. 9)

1988/89:KU28

Bertil Fiskesjö (c), Bengt Kindbom (c) och Hans Leghammar (mp) anser *dels* att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "De frågor" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Värnet om den enskildes integritet ställs på avgörande prov när samkörningar av dataregister är aktuella. De nuvarande möjligheterna till samkörning måste begränsas kraftigt. Därvid är förutsättningarna för databehandling i samband med forskning och statistikframställning en central punkt. Dessa frågor synes inte ha behandlats tillräckligt ingående i DOK:s fjärde betänkande. Enligt utskottets mening bör krav resas på den enskildes informerade samtycke inför samkörningar för forsknings- och statistikändamål, vilka inte reglerats i en särskild registerlag. I annat fall, t.ex. vid kontrollsamkörningar, kan det räcka med information till den enskilde. Vad utskottet nu har anfört bör ges regeringen till känna. Utskottet tillstyrker motionerna 1987/88:K412 yrkande 1 a, 1987/88:K431 yrkande 10 och 1988/89:K442 yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under mom. 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *samkörning m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:K412 yrkande 1 a, 1987/88:K431 yrkande 10 och 1988/89:K442 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Myndigheters försäljning av personuppgifter samt det statliga person- och adressregistret (mom. 10 a)

Anders Björck (m), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Ylva Annerstedt (fp), Bengt Kindbom (c), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Hans Leghammar (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "De förslag" och slutar med "är i fråga" bort ha följande lydelse:

DOK:s andra betänkande tar bl.a. upp myndigheters försäljning av personuppgifter. Kommittén har föreslagit en lag som innebär ett principiellt förbud för myndigheter att utan riksdagens bemyndigande sälja uppgifter om enskilda personer ur sina personregister. I praktiken innebär förslaget emellertid inte något förbud eftersom det också föreslås att nio register – i huvudsak de som i dag har försäljning av någon omfattning och som säljer mest – skall få fortsätta att sälja uppgifter. Övervägandena bakom förslaget lider vidare av den bristen att de inte grundas på en diskussion av grundläggande principer för tryckfrihet och offentlighet – även om DOK i sitt sista betänkande har lämnat förslag om hur offentlighetsprincipen skall tillämpas i samband med ADB. Enligt utskottets mening ger den nu rådande situationen – där myndigheter har incitament att samla på sig uppgifter i vidare mån än vad myndighetsutövningen ger fog för samt det offentliga säljer uppgifter om medborgares privatliv – anledning till ett generellt förbud mot sådan försäljning i stället för att legalisera vad som gäller.

Utskottet, som med det anförda anser motion 1987/88:403 yrkande 8

besvarad, tillstyrker därför motionerna 1987/88:K412 yrkande 1 c, 1987/88:K431 yrkande 12, 1988/89:K408 yrkande 3, såvitt nu är i fråga, och 1988/89:K442 yrkande 11.

dels att utskottets hemställan under mom. 10 a bort ha följande lydelse:

10. beträffande *myndigheters försäljning av personuppgifter samt det statliga person- och adressregistret*
att riksdagen

a) förklarar motion 1987/88:K403 yrkande 8 besvarad med vad utskottet anfört och med bifall till motionerna 1987/88:K412 yrkande 1 c, 1987/88:K431 yrkande 12, 1988/89:K408 yrkande 3, såvitt nu är i fråga, och 1988/89:K442 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Myndigheters försäljning av personuppgifter samt det statliga person- och adressregistret (mom. 10 b)

Anders Björck (m), Hans Nyhage (m), Ylva Annerstedt (fp), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Hans Leghammar (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet avstyrker vidare" och slutar med "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Statens person- och adressregister är ett av de register som DOK har föreslagit skall få finnas även efter det att myndigheters försäljning av personuppgifter har reglerats i en särskild lag. Utskottet konstaterar att resultatet blir att verksamheten kan fortgå i stort sett oförändrad. Registret bör emellertid endast vara ett adressregister för uppdatering. Utskottet tillstyrker därför motion 1987/88:K403 yrkande 9.

dels att utskottets hemställan under mom. 10 b bort ha följande lydelse:

10. beträffande *myndigheters försäljning av personuppgifter samt det statliga person- och adressregistret*
att riksdagen

b) med anledning av motion 1987/88:K403 yrkande 9 hos regeringen begär de förslag som erfordras för att lägga ned den kommersiella delen av statens person- och adressregister.

11. Decentralisering (mom. 11)

Bertil Fiskesjö (c), Ylva Annerstedt (fp), Bengt Kindbom (c), Lars Sundin (fp) och Hans Leghammar (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 13 börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det nu tid att planmässigt börja arbeta för en decentralisering av olika offentliga dataregister. Härigenom vinner man fördelar vad gäller sårbarhet och säkerhet. Utskottet tillstyrker därför motionerna 1987/88:K403 yrkande 1 och 1988/89:K408 yrkande 2 om utarbetande av planer för decentralisering av de stora offentliga dataregistren.

dels att utskottets hemställan under mom. 11 bort ha följande lydelse:

1988/89:KU28

11. beträffande *decentralisering*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:K403 yrkande 1 och 1988/89:K408 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Offentlig databasservice (mom. 12)

Ylva Annerstedt (fp), Lars Sundin (fp) och Bo Hammar (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 14 börjar med "I betänkandet" och slutar med "1987/88:K804" bort ha följande lydelse:

Den datatekniska utvecklingen har nu nått så långt att möjligheterna att ge människor en utvidgad service och förbättrad information via allmänt tillgängliga databaser bör uppmärksammas särskilt. Genom att placera terminaler på t.ex. post och bibliotek kunde inte bara information spridas utan också allmänhetens insyn hos och kontroll av myndigheter förbättras. Det utgör i vid mening en viktig demokratifråga, där det enligt utskottets mening nu bör tas samhälleliga initiativ. Utskottet tillstyrker därför att, såsom begärs i motionerna 1987/88:K403 yrkande 3, 1987/88:K809 och 1988/89:K622, initiativ tas till offentlig databasservice. Därigenom får även yrkandena i motionerna 1987/88:K803 och 1987/88:K804 anses vara tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under mom. 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *offentlig databasservice*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:K403 yrkande 3, 1987/88:K809 och 1988/89:K622 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt förklarar motionerna 1987/88:K803 och 1987/88:K804 besvarade med vad utskottet anfört.

13. Översyn av datalagen (mom. 15)

Anders Björck (m), Bertil Fiskesjö (c), Hans Nyhage (m), Ylva Annerstedt (fp), Bengt Kindbom (c), Göran Ericsson (m), Lars Sundin (fp) och Hans Leghammar (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Som tidigare" och slutar med "besvarade" bort ha följande lydelse:

Frågan om en allmän översyn av datalagen övervägs för närvarande i regeringskansliet. Det är enligt utskottets mening angeläget att arbetet kommer i gång så snart som möjligt. Utskottet anser att en ny lagstiftning bör bygga på datalagens grundläggande principer och syfta till att ge den enskilde en stark ställning. Följande frågor bör särskilt beaktas vid översynen. Tillståndsgivningen till register med stora informationsmängder eller känsliga uppgifter bör vara restriktiv. Tillsynsverksamheten bör förstärkas. Den som lämnar en uppgift skall underrättas om att uppgiften kommer att lagras på data och få besked om ändamålet med lagringen. Datalagrad information får endast användas och bearbetas för det syfte som angavs vid insamlandet

av uppgifterna. Undantag från denna princip får bara göras om den enskilde medger det eller om det är ett väsentligt samhällligt intresse. Samkörning bör i princip inte tillåtas. Den enskilde måste få större möjlighet att påverka uppgifternas hantering i ett datasystem. Informationen från datasystemen bör förbättras och den enskildes rätt att ta del av innehållet i olika system måste vara oinskränkt. Begreppen särskilda och synnerliga skäl bör ges en konkret innebörd. Regler om sekretess, rättelse och gallring bör utformas till stöd för den enskilde.

Vad utskottet nu har anfört bör ges regeringen till känna. På grund av det anförda tillstyrker utskottet motionerna 1988/89:K408 yrkande 3, såvitt nu är i fråga, 1988/89:K434 och 1988/89:K442 yrkande 7.

dels att utskottets hemställan under mom. 15 bort ha följande lydelse:

15. *beträffande översyn av datalagen*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:K408 yrkande 3, såvitt nu är i fråga, 1988/89:K434 och 1988/89:K442 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Anders Björck (m), Hans Nyhage (m), Göran Ericsson (m) och Hans Leghammar (mp) anför:

Utskottets majoritet har avslagit åtskilliga motionsyrkanden med hänvisning till att DOK:s förslag bereds i regeringskansliet. DOK lade fram sitt första betänkande i februari 1986. Vissa av de frågor som behandlas i betänkandet liksom i senare betänkanden från DOK har ännu inte lett till några förslag från regeringens sida. Vi vill understryka vikten av att beredningsarbetet inte drar ut på tiden.